

Az alapvető jogok biztosának Jelentése

Az AJB-25/2015. számú ügyben

(Kapcsolódó ügyek: AJB-5639/2014; 84/2015; 117/2015; 212/2015; 214/2015; 215/2015; 219/2015; 241/2015; 270/2015; 604/2015; 605/2015; 688/2015; 690/2015; 1291/2015; 2040/2015; 2106/2015)

Előadó: dr. Blaskovits Márta

Az eljárás megindítása

Több panaszos beadvánnyal fordult Hivatalomhoz, amelyekben a deviza és devizaalapú hitelek forintosításával kapcsolatban fogalmazták meg aggályaikat. A panaszosok általánosságban azt sérelmezik, hogy az állam a magánszemélyek és a bankok között létrejött magánjogi szerződésekbe avatkozik be azáltal, hogy lényegében kötelezővé teszi számukra a devizahitelek forintosítását. A panaszosok álláspontja szerint az állam a devizahitelek forintosításával az adósoknak súlyos hátrányt okoz azáltal, hogy nem a hitel felvételének napján érvényes deviza-forint árfolyamon forintosítja a hiteleket, másrészt a felvett hitel összege forintban került folyósításra, így álláspontjuk szerint „a forintot nem lehet forintra váltani”. Mindemellett komoly aggályokat fogalmaztak meg azzal összefüggésben is, hogy a referencia-kamatlábként alkalmazott BUBOR, a válság kirobbanása előtt volt, hogy 8%-ot is elérte, így álláspontjuk szerint a jövőben is további veszélyeknek vannak kitéve, csak már nem az árfolyamkockázatból, hanem a kamat jövőbeli emelkedéséből adódóan

A beadványok alapján a devizahitelek forintosításával valamint a devizahitel adósok helyzetének romlásának lehetősége kapcsán felmerült a jogállamiság, a jogbiztonság követelménye sérelmének, az erőfölénnyel való visszaélés és az egyenlő bánásmód követelménye, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja. Erre tekintettel az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján az ügyben vizsgálatot indítottam.

A vizsgálatom eredményes lefolytatása érdekében, az Ajbt. 21. § (1) bekezdés a) pontja alapján megkerestem az Igazságügyi Minisztériumot, a Nemzetgazdasági Minisztériumot, valamint a Magyar Nemzeti Bankot álláspontjának megismerése végett.

Érintett alapvető jog

- A jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelménye [*„Magyarország független, demokratikus jogállam.”* Alaptörvény B) cikk (1)];
- A gazdasági verseny védelmének és az erőfölénnyel való visszaélés tilalmának elve [*„Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.”* M) cikk (2)];
- Egyenlő bánásmód követelménye [*„Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”* XV. cikk (2)]
- A tisztességes eljáráshoz való jog [*„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”* XXIV. cikk (1)]

Alkalmazott jogszabályok

- Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: forintosítási törvény)

- A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: 2014. évi XXXVIII. törvény)
- a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: elszámolási törvény)
- a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény (a továbbiakban: árfolyamgát törvény)
- a fogyasztónak nyújtott hitelekéről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: 2009. évi CLXII. törvény)
- a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet
- az árfolyamgáttal és a forintra átváltással egyaránt érintett fogyasztói kölcsönszerződés futamidejének módosításáról szóló 53/2014. (XII.31.) NGM rendelet
- a fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámoláshoz, valamint a fogyasztói kölcsönszerződések módosulásához kapcsolódó fogyasztóvédelmi rendelkezésekről szóló 58/2014. (XII. 17.) MNB rendelet (MNB rendelet)

A megállapított tényállás

I. Vizsgálataim során mindig is kiemelt figyelmet fordítottam a súlyos válsághelyzetbe került társadalmi csoportok jogainak védelmére. Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosítása, illetőleg forintosítása egy olyan, társadalmi méretű gazdasági változások azonos típusú szerződések nagy tömegét érintő következményeinek orvoslására szolgáló speciális jogviszony, amelyben az adós állampolgár különösen kiszolgáltatott helyzetben van. Mindezekre tekintettel ombudsmani hatáskörömből adódóan alapjogi szempontrendszer mentén megvizsgáltam e kérdéskörrel összefüggő állami fellépést.

Eljárásom során áttekintettem a forintosítással összefüggő releváns jogszabályokat, melynek keretében megvizsgáltam, a devizahitelek forintosítása után a devizahitel adósok helyzete tovább romolhat-e. Vizsgálatom során feltérképeztem, hogy a forintosítás hogyan érinti a jövőben az adós törlesztőrészletének mértékét, külön figyelmet fordítottam a kamat alakulására, valamint az árfolyamgáttal érintett adósok helyzetére. Eljárásom során az aktuális jogalkotói álláspontot is megismertem, valamint a Magyar Nemzeti Bank tapasztalatai iránt is tájékozódtam. A vizsgálat során, a következő alapvető kérdésekre kívántam választ kapni:

a) A devizahitelek forintosítását követően a fordulónaptól emelkedhet-e az adósok ezen időpontig fizetett törlesztő részlete? Ha igen, mi az indoka az emelkedésnek, ez az emelkedés az adósok mely csoportját érintheti, és milyen mértékű emelkedéssel kell számolniuk?

b) A deviza és deviza alapú fogyasztói jelzálogkölcsön szerződések esetén a forintosítás után mekkora kamatot kell fizetnie az adósoknak? A referencia-kamatlábként alkalmazott BUBOR¹ válság előtti szintre (kb. 8 %-ra) emelkedése esetén nőhet-e és ha igen átlagosan milyen mértékben az adósok törlesztőrészlete?

¹ A deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés módosulásakor forintra átváltás esetén a pénzügyi intézmény csak referencia-kamatlábbhoz kötött kamatot alkalmazhat. Az alkalmazható referencia-kamatláb a három hónapos BUBOR. **BUBOR** (**BU**dapest **I**nter-**B**ank **O**ffer **R**ate): A Magyar Nemzeti Bank által a banki munkanapokon publikált meghatározott futamidőre vonatkozó budapesti bankközi forint hitelkamatlábát jelenti. BUBOR jegyzések elsődlegesen a jegybanki alapkamathoz igazodnak, tehát lényegében az alapkamat pályájának mozgását követik. Jelenleg a jegybanki alapkamat, és azt követő BUBOR 1,8

c) A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítésével érintett fogyasztókra milyen szabályok vonatkoznak? Rosszabbul járhatnak-e az árfolyamgátba belépett fogyasztók a forintosítást követően, tekintettel arra, hogy a rögzített árfolyam a svájci frank esetében 180 HUF/CHF, az euró esetében 250 HUF/EUR, míg a forintosítás esetén az átváltás svájci frank esetében 256,47 Ft, euró esetében 308,9 Ft?

d) A pénzügyi intézményeknek miről kell a forintosítással érintett fogyasztókat tájékoztatni? A pénzügyi intézményeknek a felmondási jogra vonatkozó figyelemhívása tartalmazza szerződés felmondásának jogkövetkezményeire vonatkozó figyelmeztetést is?

e) A forintosítási törvény értelmében a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítésével érintett fogyasztók hogyan tudják eldönteni azt, hogy árfolyamgátas szerződést megéri-e számukra a rögzített árfolyamnak megfelelő szinten fizetni, avagy jobban járnak-e, ha nem élnek ezzel a lehetőséggel és forintosítás szerinti árfolyamnak megfelelően fizetik a továbbiakban a törlesztőrészetet?

f) A pénzügyi intézmények a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítésével érintett fogyasztóknak fognak-e a fenti döntés megkönnyítése érdekében a rögzített árfolyamnak megfelelő és a forintosítás szerinti árfolyamnak megfelelő törlesztési táblázatot is mellékelni, amelyből a fogyasztó láthatja, hogy a jövőbeli fizetési kötelezettségei hogyan alakulnak?

g) A devizahitelek forintosítását követően előfordulhat-e az, hogy az adósoktól a bank pótfedezetet követel és emiatt az adósoknak újabb hitelt kell felvennie?

II. Az ügyben folytatott levélváltás során megismertem az Igazságügyi Minisztérium, a Nemzetgazdasági Minisztérium, valamint a Magyar Nemzeti Bank álláspontját a forintosítással, valamint az azzal kapcsolatos panaszosi aggályokkal összefüggésben, amelyek az alábbiak szerint összegezhetők.

1. Az *igazságügyi minisztérium általánosságban* arról tájékoztatott, hogy az elmúlt években kialakult felelőtlen hitelezési gyakorlat következményeit a mai napig viselik az adósok, így a hiányosságok utólagos kiküszöbölése rendkívül nehéz, de elengedhetetlenül fontos feladatot jelentett a jogalkotó számára. Olyan szabályozási megoldás előkészítése volt a cél, amely átfogóan képes kezelni a fogyasztók széles körét érintő, a fogyasztói kölcsönszerződések részét képező szerződési feltételek tisztességtelenségéből eredő jogkövetkezményeket, ami jól tükrözi, hogy a fogyasztói hitelekhez kapcsolódó kérdések jogi rendezése során kiemelt jelentőséggel bírt az érdekeinek érvényesítésében gyengébb félnek minősülő, gazdasági tevékenység folytatásában járatlan fogyasztó védelme. A forintosítási törvény megszünteti az árfolyam-ingadozásból eredő bizonytalanságot, kiszámítható, kedvező feltételeket biztosít a tartozás további visszafizetése során. A forintosítási törvény célja az ország pénzügyi közvetítőrendszere stabilitásának biztosításán túl az volt, hogy megszüntesse a lakossági jelzálog-hitelszerződésekben az adósokat egyoldalúan terhelő árfolyamkockázatot. A jogalkotó ugyanis úgy ítélte meg, hogy a szociális szempontok alapján azon fogyasztói kör tekintetében lehet indokolt a szerződéses viszonyokba történő beavatkozás, ahol veszélybe kerülhet a lakhatási feltételek biztosítása, ez a kör pedig hozzávetőlegesen 500.000 családot érint.

2. A Minisztérium külön is felhívta a figyelmet a svájci jegybank 2015. január 15. napján bejelentett döntésére, melynek értelmében eltörlésre került az euróval szembeni árfolyamküszöb, azaz a jegybank nem szab gátat a frank felértékelődésének, melynek eredményeként januárban a CHF/HUF árfolyam 300 Ft fölé emelkedett. A Minisztérium kiemelte, hogy ma még nem lehet tudni, hogy hosszú távon mekkora károkat okozott volna, illetve – a forintosítási törvénnyel nem érintett körben – fog okozni a svájci jegybank döntése a deviza és devizaalapú kölcsönszerződések adósainak, az árfolyamkockázat tehát ma is jelentős és váratlan terheket ró az adósokra.

3. A forintosításnál alkalmazott árfolyam

Az igazságügyi miniszter válaszában utalt arra, hogy a jogalkotót sok kritika érte a panaszosok részéről abban a tekintetben, hogy *nem a felvételének napján érvényes deviza-forint árfolyamon forintosítja a hiteleket*. A deviza és deviza alapú fogyasztói jelzálogkölcson-szerződésekből eredő teljes tartozás forintra átváltásának kötelezettségével összefüggésben a Minisztérium kiemelte, hogy az átváltási árfolyam meghatározása során nem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy a Kúria jogegységi döntése arra a következtetésre jutott, hogy *az árfolyamkockázat az érvényes szerződések esetén az adóst terheli*. Tekintettel arra, hogy a deviza és a devizaalapú hitelek kamata mindig is jóval alacsonyabb volt, mint az ugyanabban az időpontban azonos hitelcélra nyújtott forinthiteleké, azt is szem előtt kellett tartani, hogy a forinthelettel rendelkező fogyasztók se kerüljenek méltánytalanul hátrányos helyzetbe a deviza, illetve a devizaalapú kölcsönszerződések adósaikhoz képest. A törvényben rögzített forintosításra irányadó árfolyamok ezt a szempontot is érvényesítik. A deviza és devizaalapú kölcsönszerződések adósaikat a pénzügyi intézmények elszámolása és a hiteltartozások forintosítása egyértelműen kedvezően fogja érinteni, elősegítve ezzel a fizetőképességük megőrzését. A forintosítási törvény kizárólag annyiban kívánt beavatkozni a szerződéses viszonyokba, amennyire az feltétlenül szükséges volt, döntően a fennálló hiteltartozás devizanemére, a forintosítás jogi technikájának meghatározására, a forintosítással érintett fogyasztói hitelszerződések új szerződési feltételeinek áttérésére, valamint a forintosítás utáni kamatszint meghatározására vonatkozóan állapított meg rendelkezéseket. A forintosítási törvény célja tehát az, hogy az egyébként érvényes szerződések esetében a jövőre nézve kiküszöbölje az árfolyamkockázattal járó terheket, azaz a törvény a hatályba lépésétől kezdve állapít meg árfolyamot, de nem állít fel semmiféle vélelmet azzal kapcsolatban, hogy az adott szerződés egyébként érvényes-e, azaz a forintosítással nem orvosolja visszamenőlegesen az esetlegesen a szerződés megkötése időpontjától már fennálló érvénytelenséget. A forintosítási törvény egy meghatározott időpontban érvényes, piaci árfolyamot rögzít, amely már magában foglalja a szerződéskötés óta a meghatározott időpontig terjedő árfolyamváltozás terheit. A jogalkotó célja a forintosítási törvény megalkotásakor elsődlegesen az volt, hogy az árfolyam változásából adódó további kockázatot a kölcsönszerződések bizonyos körére vonatkozóan megszüntesse. A hiteltartozás forintra történő átváltását, az átváltáshoz szükséges árfolyamot a jövőre nézve állapította meg.

4. Bizonyítás kérdése

A panaszosok azon aggályával összefüggésben, hogy *a bizonyítás lehetősége tartósan megvonásra került a károsultaktól* azáltal, hogy a bíróságok a 2014. évi XXXVIII. törvény 16. §-a alapján először 2014 december 31-ig, majd 2015. december 31-ig felfüggesztették a folyamatban lévő eljárásokat, az igazságügyi miniszter a következőkről tájékoztatott mondta el. A 2014. évi XXXVIII. törvény 16. §-a azon perek felfüggesztését rendelte el, amelyeknek tárgyát – részben vagy egészben – az árfolyamrészre vagy egyoldalú kamat-, költség-, és díjemelésre vonatkozóan szerződési feltételek tisztességtelensége kérdése képezi. E perek felfüggesztésének az volt az oka, hogy a hitelező számára egyoldalú kamat-, költség-, díjemelést lehetővé tevő szerződési kikötések tisztességtelenségét – a Kúria jogegységi határozata alapján – a 2014. évi XXXVIII. törvény vélelmezte, mely vélelem megdöntése iránt a pénzügyi intézmények – az érintett szerződés konstrukciójától függően eltérő határidőkben – pert indíthattak. Mivel ezen törvényi vélelem megdöntése iránt a pénzügyi intézmények által indított perek tárgya részben vagy egészben azonos egyes folyamatban lévő egyedi perek tárgyával, az eljárások megtöbbszöröződését, párhuzamos lefolytatását, ezáltal a bírósági ügyteher növekedését, valamint azt megelőzendő, hogy az egyes perekben eltérő bírósági döntések szülessenek, indokolt volt, hogy a 2014. évi XXXVIII. törvény az egyedi perek felfüggesztését rendelje el. Az ily módon felfüggesztett pereket természetesen folytatni kell a felülvizsgált elszámolás bejelentését követően.

Az elszámolásra, annak esetleges felülvizsgálatára azt követően került sor, hogy az egyoldalú kamat-, költség-, díjmódosításra vonatkozó szerződési rendelkezések a 2014. évi XXXVIII. törvényben vélelmezett tisztességtelensége kapcsán a pénzügyi intézmények által indított perek lezárultak. A felfüggesztett perekben az adósok a pénzügyi intézmény által az egyoldalú módosítás vélelmezett tisztességtelensége kapcsán indított perben hozott ítéletre saját perükben hivatkozhatnak, azt a bíróság figyelembe fogja venni. Mindezekre tekintettel az egyedi perek lefolytatása, és e körben a bizonyítás lényegesen egyszerűbbé válhat. (természetesen abban az esetben, ha az egyedi perben nem csak az árfolyamrésre vagy az egyoldalú módosításra vonatkozó szerződési feltétel érvényessége, hanem más kérdés is a jogvita tárgyát képezi, a fél nincs elzárva attól, hogy állításait bizonyítsa a felfüggesztést követően.)

5. A törlesztőrészletek alakulása a forintosítást követően

Az adós törlesztőrészletének forintosítást követő változásával, illetőleg emelkedésével összefüggésben az igazságügyi miniszter kihangsúlyozta, hogy a törlesztő részlet esetleges emelkedésével az árfolyamgáttal érintett fogyasztók esetén számolt a jogalkotó. Az árfolyamgát és a gyűjtőszámlahitel egy „adósmentő”, fizetékönnyítő konstrukció részét képezte, mely az árfolyam rögzítéséből, és ebből adódóan az árfolyam-különbözet miatt felmerülő törlesztő részlet-hányadot kezelő gyűjtőszámlahitelből tevődik össze. A rögzített árfolyam alkalmazásának időszakáig, azaz öt évig a gyűjtőszámlahitelből nem származik fizetési kötelezettség. A rögzített árfolyam lejártát követően állapítja meg a pénzügyi intézmény a havi törlesztési kötelezettséget. A forintosítási törvény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítésével érintett fogyasztók (a továbbiakban: árfolyamgátat választó fogyasztók) további védelme érdekében megerősíti az ötéves csökkentett törlesztő részlet fizetésének lehetőségét, azzal, hogy fő szabályként kizárólag a forintosítási törvény által megállapított kamat vagy kamatfelár mértékéből adódó emelkedést lehet a fogyasztó beleegyezése nélkül a fogyasztó terhére a törlesztő részlet megállapítása során érvényesíteni. Tekintettel arra, hogy a gyűjtőszámlán szereplő tartozás már kizárólag a kamatokkal növekedhet, a forintosítási törvény 18. §-a garanciális szabályozást nyújt az árfolyamgátat igénybe vevő adósok számára.

A nemzetgazdasági minisztérium megkeresésemre válaszolva arról tájékoztatott, hogy a forintosítási törvény 3. § (4) bekezdése alapján az érintett szerződések módosulásának hatálya a fordulónapra visszamenőleg áll be, így a forintosítás összekapcsolódik az árfolyamrésből és az egyoldalú szerződésmódosításokból származó túlfizetések elszámolásával. Bár az elszámolás mértéke nagyban függ az adott szerződéstől és e tekintetben rendkívül nagy szóródás lehetséges, ezen fordulónaptól mind a fennálló tartozások, mind a fordulónaptól kezdődően fizetendő törlesztőrészletek jellemzően jelentősen csökkennek majd

Az MNB a törlesztőrészletek alakulásával összefüggésben kifejtette, hogy álláspontja szerint *a forintosítással érintett deviza és devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződések törlesztőrészlete bizonyos esetekben* – jellemzően abban az esetben, ha a január hónapban alkalmazott kamatmértékhez képest a forintosítást követően magasabb kamatmérték kerül megállapításra – *nőhet a fordulónapot követően*. A fogyasztó által fizetendő törlesztőrészlet nőhet azon rögzített kamatozású fogyasztói kölcsönszerződések esetében, amelyek szerződésmódosulást követő induló kamata meghaladja a forintosítási törvény 2. § (1) bekezdésének *h)* pontja szerinti eredetileg számítható kamat mértékét, ezt azonban csak akkor engedi meg a jogszabály, ha az eredetileg számítható kamat alacsonyabb, mint a február hónapban érvényes három hónapos BUBOR (2,1%) és a forintosítási törvény 11. § (4) bekezdése szerinti kamatfelár minimum (1%) összege, azaz 3,1%. Ebben az esetben a szerződés induló kamatszintje a törvény szerinti legkisebb induló kamat mértékével (3,1%) lesz azonos.

Ugyancsak nőhet a törlesztőrészlet azon referencia-kamatlábhoz kötött fogyasztói kölcsönszerződések esetében, amelyeknél a január hónapban alkalmazott referencia-kamatláb és a kamatfelár együttes mértéke alacsonyabb, mint a forintosítási törvény 2. § (1) bekezdésének *h)* pontja szerinti eredetileg számítható kamatfelár és a BUBOR együttes mértéke. A fentieket befolyásolja az is, hogy a 2014. évi XXXVIII. törvényben foglaltak szerint semmis szerződéses kikötések alkalmazásával meghatározott kamatmértékről a forintosítási törvény szerinti szerződésmódosulás előtt már átállt-e az alacsonyabb tisztességes kamatmértékre. A kamat növekedését tapasztaló fogyasztók a forintosítási törvény 12. §-ában foglaltak szerint kezdeményezhetik a forintosítás és kamatmódosulás mellőzését, azaz fenntarthatják az alacsonyabb kamatú deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésüket.

6. Árfolyamgáttal érintett adósok

Az árfolyamgáttal érintett fogyasztókkal összefüggésben az igazságügyi minisztérium arról is tájékoztatót, hogy az árfolyamgát törvény tulajdonképpen egy moratóriumot biztosított az adósoknak azzal, hogy rögzítette az árfolyamokat, valamint a pénzügyi intézmény által alkalmazott törlesztési árfolyam és a rögzített árfolyam közötti különbséget forintban gyűjtőszámlán helyezte el. A rögzített árfolyam öt évre szólt, mely időpontig a gyűjtőszámlahitelen felhalmozott tartozás törlesztésére nem került sor. Az árfolyamgát törvény tehát egy kedvezőbb időszakot biztosított a fogyasztó számára, mely időszak alatt a pénzügyi intézménnyel szembeni fizetési kötelezettségek átmenetileg csökkentek. A kedvezőbb időszak lejártát követően viszont az adós helyzete ismét nehezebb. Az árfolyamgát igénybe vevő fogyasztók 2013 végétől, 2012-től vehették igénybe a rögzített árfolyamot, amely az igénybevétel időpontjától számított 5 éven belül, de legkorábban 2017-ben lejár. A forintosítási törvény a korábbi rendelkezésekkel szemben végleges megoldást ad a jelzáloggal érintett deviza és deviza alapú kölcsönszerződések adósainak, amikor a jövőre nézve megszünteti az árfolyamkockázatot, és kiszámítható feltételeket nyújt az adós számára. A forintosítási törvény 18. §-a állapítja meg eltérő rendelkezéseket az árfolyamgáttal érintett fogyasztók által fizetendő törlesztő részletre vonatkozóan. A Minisztérium kihangsúlyozta, hogy a pénzügyi intézmény elektronikusan és papír alapon is közzéteszi és folyamatosan frissíti az fogyasztók számára aktuális információkat. Emellett a Magyar Nemzeti Bank honlapján is találhatóak információk a forintosítással és az árfolyamgáttal érintett kölcsönszerződésekre vonatkozóan is. Az igazságügyi miniszter megemlítette továbbá, hogy a pénzügyi intézmények nagy többsége, több mint 270 pénzintézet és pénzügyi vállalkozás csatlakozott a lakosság részére hitelt nyújtó pénzügyi szervezetek ügyfelekkel szembeni tisztességes magatartásáról szóló ún. Magatartási kódexéhez, melyben foglalt kötelezettségek teljesítését a Magyar Nemzeti Bank folyamatosan ellenőrzi.

A nemzetgazdasági minisztérium arról tájékoztatót, hogy az árfolyamgátba belépett fogyasztók a rögzített árfolyam alkalmazásának időszaka alatt kizárólag az aktuális törlesztőrészletek kamatrészének rögzített árfolyam feletti részétől mentesültek, a rögzített árfolyam feletti kamatrészen kívüli törlesztőhányad finanszírozására az ún. gyűjtőszámla-hitel szolgált. A forintosítási törvény az érintett fogyasztók esetében ezt a továbbiakban nem biztosítja, ugyanakkor az árfolyamgát eredeti záró időpontjáig a törlesztőrészlet nem lehet magasabb, mint a 2015 januárjában fizetett törlesztőrészlet. Ezzel összefüggésben kiemelte, hogy a forintosítási törvény hatálya alá tartozó szerződések esetében nincs arra lehetőség, hogy az érintett fogyasztók a forintra átváltás mellőzését követően változatlanul éljenek a rögzített árfolyam és a pénzügyi intézmény által alkalmazott árfolyam gyűjtőszámlahiteltől történő folyósításával. A forintosítási törvény ugyanakkor rögzíti, hogy az árfolyamgáttal és a forintra átváltással egyaránt érintett fogyasztói kölcsönszerződés esetében a 2015 február hónapban esedékes törlesztőrészlettel kezdve az árfolyamgát törvényben meghatározott, a rögzített árfolyam alkalmazási időszakának kezdő időpontjától számított hatvanadik hónapban

esedékes törlesztőrészletig (vagyis az árfolyamgát eredeti záró időpontjáig), a törlesztőrészlet – a kamatváltozásból eredő törlesztőrészlet – növekedés, valamint az életbiztosítási vagy lakás-előtakarékossági szerződéssel kombinált fogyasztói kölcsönszerződés esetén a szerződésből eredő törlesztőrészlet-növekedés kivételével – nem haladhatja meg a 2015. januárjában esedékes törlesztőrészletet. A forintosítási törvény szerint a fogyasztó a rögzített árfolyam alkalmazási időszakának kezdő időpontjától számított hatvanadik hónapig bármikor kezdeményezheti a fogyasztói kölcsönszerződés módosítását, azaz a forintosítást, amely alapján magasabb törlesztőrészletet fizet. A fogyasztónak tehát nem kell azonnal döntenie, amennyiben körülményei lehetővé teszik a magasabb törlesztőrészlet fizetését, lehetősége van szerződésmódosítást kezdeményezni. Nagymértékben a fogyasztó egyéni élethelyzetétől függ, hogy mi az előnyösebb számára

Az MNB álláspontja szerint is az árfolyamgát csak egy átmeneti ideig biztosította a fogyasztók törlesztési terheinek csökkenését, és – a forintosítással szemben - nem szüntette meg véglegesen a fogyasztók által viselt árfolyamkockázatot. Az árfolyamgát törvényben meghatározott rögzített árfolyam alkalmazási időszakának lezárultával a fogyasztók törlesztési terhei növekedtek volna, tekintve, hogy a konstrukció szerint a devizakölcsön törlesztése a törvény szerinti 60 hónapos időszakot követően már nem a rögzített, hanem piaci árfolyamon történik, továbbá a gyűjtőszámla hitelből eredő tartozás törlesztését is meg kell kezdenie az adósnak. Az árfolyamgáttal érintett fogyasztói kölcsönszerződések esetében a fogyasztók fennálló tartozása az elszámolás eredményeképpen összességében csökken, a gyűjtőszámlahitel tartozás pedig – tekintettel arra, hogy az elszámolási törvény szerint a lejárt tartozásokat követően elsődlegesen annak javára kell elszámolni a fogyasztói követelést – a fogyasztók túlnyomó részénél megszűnik. A fentiekben túl – a minisztériumokhoz hasonlóan hivatkozott – a forintosítási törvénynek az árfolyamgáttal érintett fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződések sajátosságaira tekintettel külön cím alatt található speciális rendelkezéseire. Álláspontja szerint a forintosítási törvény árfolyamgáttal érintett fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó rendelkezései a törlesztőrészlet mértékére vonatkozó korlátozásokkal *az árfolyamgáttal érintett fogyasztók törlesztési terheit lényegében az árfolyamgát konstrukciójának megfelelő mederben kívánja tartani*, míg a forintosítás a fogyasztókat terhelő árfolyamkockázatot véglegesen megszünteti, ezáltal átláthatóvá és tervezhetővé teszi az érintett fogyasztók törlesztési kötelezettségeit.

7. A kamat mértéke a forintosítást követően

A kamat mértékével összefüggésben az igazságügyi minisztérium hangsúlyozta, hogy a forintosítási törvény szerint a tartozás forintra átváltásán túl az azt terhelő kamatot is csökkenteni kell. A kamatcsökkentés indirekt módon a kamat számítási módjának és mértékének, továbbá a kamatperiódusoknak törvényben meghatározott korlátozásából, illetve rögzítéséből adódik. A forintosított tartozások esetén referenciakamatot kell alkalmazni, mely kötelezően a 3 havi budapesti bankközi kamatlábból (BUBOR) és az eredeti szerződésben szereplő kamatfelárból tevődik össze, melynek alsó és felső tartományát a törvény rögzíti. Ennek értelmében a kamatfelár 1% és – lakáscélú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés esetén – 4,5%, nem lakáscélú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés esetén pedig 1% és 6,5% között mozoghat. A forintosítási törvény figyelmet fordít arra is, hogy a bankok ne az alkalmazható legmagasabb kamatot határozzák meg a kölcsönszerződésekben, tehát valamiféle versenyhelyzet alakuljon ki a fennálló szerződések kamatainak és egyéb költségeinek megállapítása során. A törvény lehetőséget biztosít ugyanis arra, hogy amennyiben más pénzügyi intézmény alacsonyabb hitelkamatot biztosít, úgy a fogyasztónak díjmentesen lehetősége legyen a korábbi kölcsönszerződését felmondania, és kedvező feltételekkel a számára előnyösebb hitelkonstrukciót biztosító pénzügyi intézménnyel szerződést kötnie. A kamat meghatározásán túl a forintosítási törvény rögzíti azt is, hogy a pénzügyi intézmény milyen időközönként emelheti meg a kamat mértékét.

A kamatfelár jövőbeni változtatására a 2009. évi CLXII. törvényben foglalt ún. kamatváltoztatási mutató alkalmazásának kerülhet sor. A pénzügyi intézmény tehát nem emelheti meg önkényesen a kamat mértékét, hanem a jegybankhoz be kell jelentenie egy ún. kamatváltoztatási mutatót, mely az alapja lehet a kamat módosításának. A kamatváltoztatási mutató a hitelezés refinanszírozási költségéhez igazodó körülmények objektív változásán alapul, e mutató a nyilvánosság számára is átlátható és hozzáférhető.

A nemzetgazdasági minisztérium leírta, hogy a forintosításkor a pénzügyi intézmény kizárólag a három hónapos BUBOR-hoz, mint referencia-kamatlábhoz kötött kamatot alkalmazhat azzal, hogy a törvény az eredeti kamatfelárhoz kötődően határozza meg a fordulónaptól kezdődően alkalmazható kamatfelárat. Ez az esetek meghatározó részében egyet jelent azzal, hogy a kamat ténylegesen a deviza alapú hitel folyósításakor alkalmazott eredeti (induló) kamat lesz. Kétségtelen tény, hogy a BUBOR jegyzése elsődlegesen a jegybanki alapkamathoz igazodik, ugyanakkor a miniszter kihangsúlyozta azt is, hogy a válság előtti 8%-os szint nem tekinthető természetesnek.

Az MNB arról tájékoztatót, hogy a *BUBOR mértékének növekedése* minden ehhez a referenciához árazott hiteltermék esetében *kamatemelkedést eredményez, így ez a növekedés a törlesztőrészletekben is jelentkezik*, attól függően, hogy az adott hiteltermék esetében a referencia-kamatláb periódusa ebben az időszakban fordul-e. A törlesztőrészlet emelkedésének mértéke több tényezőtől függ, így többek között a fennálló tartozás összegétől, illetve a hátralévő futamidőtől. „Annuitásos” számítással meghatározott törlesztőrészletek esetén minél rövidebb a hátralévő futamidő, annál magasabb a törlesztőrészleten belül a tőketörlesztés aránya. A BUBOR tendenciózus emelkedése éppúgy kockázati elem, mint az előre nem látható, rendkívüli sokkhatások eredményeképpen jelentkező emelkedés. A törlesztési teher szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy a forintosítást követően a fogyasztók már nem lesznek kitéve a devizaárfolyamok ingadozásából adódó árfolyamkockázatnak. A pénzügyi intézményeket nem terheli arra vonatkozó kötelezettség, hogy a BUBOR változásának lehetőségéről, illetve annak lehetséges következményeiről a fogyasztókat tájékoztassák, azonban fontos kiemelni, hogy a forintosítást követően a fogyasztói jelzálogkölcsonök árazása egy átlátható referencia-kamatlábhoz lesz kötve, amely referencia mozgásának mértéke a fogyasztó számára követhető, szemben a pénzügyi intézmények által korábban alkalmazott, sok esetben átláthatatlan, a fogyasztó számára értelmezhetetlen árazással, váratlan törlesztőrészlet emelkedésekkel. Törlesztési táblázatban a referencia-kamatláb előre nem látható változásai nem jeleníthetők meg. A tisztességes hitelezés 2015. február 1-jétől hatályos szabályai garantálják, hogy a fogyasztók a hiteldíj futamidő alatt bekövetkező változásáról megfelelő tájékoztatást kapjanak.

8. A pótfedezet kérdése a forintosítást követően

A panaszosok beadványaikban aggodalmukat fejezték ki azzal összefüggésben is, hogy a forintosítást követően az adósoktól a bank *pótfedezetet* fog követelni. Ezzel összefüggésben az igazságügyi minisztérium kiemelte, hogy az elszámolási törvény szerinti elszámolási kötelezettség teljesítését követően, a pénzügyi intézmény felé fennálló tartozások svájci frank esetén átlagosan 25-30%-kal csökkennek. A tartozás forintra átváltása a forintosítással érintett deviza és deviza alapú jelzálogkölcson szerződések esetén tehát a fenti túlfizetéssel csökkentett tartozás vonatkozásában áll fenn. Arra vonatkozóan azonban a tárca nem rendelkezik információval, hogy – egyéb körülmények változását leszámítva – kizárólag a tartozás forintra átváltása többlet-fizetési kötelezettséget keletkeztetne. A forintosítás célja éppen az, hogy a jövőbeni árfolyam-ingadozásoktól mentesítse az érintett fogyasztókat.

A nemzetgazdasági tárca is arról tájékoztatót, hogy a forintosítással az eredeti kölcsönszerződés pénzneme és kamatozása változik, a pótfedezet kérésére történő szerződéses jogosultság nem.

Az elszámolások okán jelentősen csökkenő tartozások és törlesztőrészletek miatt ugyanakkor álláspontja szerint meglehetősen extrém körülményeknek kellene beállnia ahhoz, hogy a bank utóbb pótfedezetet követeljen, mely önmagán a forintosításon is túlmutat.

A pótfedezetet érintő panaszosi aggályokkal összefüggésben az MNB álláspontja szerint nem zárható ki, hogy a hitelező az elszámolás és a forintosítás folyamatának lezárultát követően – amennyiben a szerződésben e joga kikötésre került – a fedezeti arány múltbéli romlására hivatkozással az adóstól pótfedezetet vagy előtörlesztést követeljen.

Tekintettel arra azonban, hogy a forintosítás az elszámolást követően történik meg, amelynek eredményeképpen a fennálló tartozások számottevő csökkenése várható, a kölcsönszerződés alapján fennálló kitettségnak a fedezetül szolgáló ingatlan forgalmi értékéhez viszonyított mértéke az elszámolásból és a forintosításból fakadóan prognosztizálhatóan nem emelkedik.

Devizaalapú kölcsönök esetén rögzíthető a fedezeti arány romlását nem a forintosítás idézi elő, hanem a kedvezőtlen árfolyammozgás. Következésképpen *a fedezeti arány csökkenése miatti esetleges fent említett kedvezőtlen következményeknek is a devizában maradó szerződések adósai vannak inkább kitéve.*

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A forintosítási törvény absztrakt vizsgálatára az Ajbt. 2. § (2) és (3) bekezdései felhatalmaznak. Az említett rendelkezések értelmében az ombudsman javaslatot tehet az alapvető jogokat érintő jogszabályok módosítására, megalkotására, illetve nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére, valamint indokolt esetben közvetlenül is kezdeményezheti a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát az Alkotmánybíróságnál.

Az ombudsmani gyakorlat eddig is világossá tette, hogy a biztos számára egy adott jogi szabályozás alapjogi aspektusú vizsgálatára, valamint a jogszabály hiányosságával, tartalmi hibáival összefüggő intézkedések megfogalmazására a törvény lehetőséget teremt. A preventív alapjogvédelemre hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat alapján a biztos mandátuma keretei között marad akkor, ha az alapjogi aspektusú vizsgálathoz nélkülözhetetlen módon, éppen a konkrét alapjogsérelmek és ezen alapuló panaszok hatékony megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotó, jogszabály-előkészítő szervek irányába a normaszöveggel kapcsolatban felmerülő alapjogi, alkotmányossági aggályokat.

Az Ajbt. 18. §-ából az következik, hogy az ombudsman akkor járhat el, ha valamilyen hatóság eljárása vagy mulasztása folytán, valamint közszolgáltatást végző szerv kizárólag e tevékenységével összefüggésben alapvető joggal összefüggő visszásságot eredményez, avagy annak közvetlen veszélyével jár. Az Ajbt. 18. § (3) bekezdés e) pontja rögzíti továbbá, hogy az ombudsman nem vizsgálhatja a bíróság tevékenységét.

E hatásköri szabályokra tekintettel vizsgálatom nem érintette a bíróságok valamint a pénzügyi intézmények tevékenységét. A jogállamiság megvalósulásának és az abból levezethető tisztességes eljárás követelményének érvényesülése érdekében a fogyasztók tájékoztatásával összefüggésben a megkeresett szervek egyöntetűen arról tájékoztattak, hogy a jogszabályi előírásokon túl az ügyfeleknek a hitelt folyósító pénzügyi intézmények is segítséget nyújthatnak a megfelelő döntés meghozatalában, és emellett a Magyar Nemzeti Bank honlapján is találhatóak információk a forintosítással és az árfolyamgáttal érintett kölcsönszerződésekre vonatkozóan is. Ennek okán az ügyfelek tájékoztatásával összefüggésben vizsgáldásomat kiterjesztettem a Magyar Nemzeti Bank, valamint szűrőpróba szerűen nyolc hazai bank honlapjára.

II. A vizsgált alapjog tekintetében

A panaszosok alapvetően azt sérelmezték, hogy az állam a magánszemélyek és a bankok között létrejött magánjogi szerződésekbe avatkozik be azáltal, hogy lényegében kötelezővé teszi számukra a devizahitelek forintosítását, ezért vizsgálatom elsősorban arra irányult, hogy az állami beavatkozás és lényegében a szerződési szabadság korlátozása során miként érvényesül a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye. Áttekintettem azt is, hogy a vonatkozó szabályozás biztosítja-e a jogbiztonság érvényesülését különösen a fogyasztók jogainak védelme tekintetében. A vizsgálatom során különös figyelmet fordítottam továbbá arra is, hogy a devizahitelek forintosításával a devizahitel adósok helyzetének romlásának lehetősége fenn áll-e.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. A jogbiztonság az állam – és elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság tehát nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is [9/1992. (I. 30.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság értelmezésében kifejtette továbbá azt is, hogy jogbizonytalanságot teremt az, ha a közigazgatási szerv az állampolgárokat túlbuzgóságból vagy a jogszabály hibás értelmezéséből eredő indokolatlan zaklatásnak teszi ki [49/1995. (VI. 30.) AB határozat].

A jogállamiság és a jogbiztonság követelménye a megkötött szerződések világában alapvetően a szerződések teljesedésbe menetelét jelenti; azt, hogy a megkötött szerződések megtartásában és érvényesülésében a gazdaság és a magánjogi kapcsolatrendszer szereplői megbízhatnak, erre gazdálkodásukban, terveikben és további lépéseikben bizton építhetnek.

2. Az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése második mondatából, mely szerint „Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait” általánosságban az államnak az a kötelezettsége következik, amely – az Alaptörvényben szereplő alkotmányos értékek figyelembevételével – a fogyasztók érdekeit védő, az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben fellépő intézményrendszer létrehozására és fenntartására, továbbá a fogyasztók jogait biztosító jogszabályok megalkotására vonatkozik [8/2014 (III. 20.) AB határozat]

Ugyanezt erősíti meg az Alkotmánybíróság a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatában is, amelyben elvi érvelésként mondta ki, hogy a demokratikus jogállam kötelessége az M) cikk (2) bekezdése alapján az, hogy fellépjen a tisztességtelen versennyel, az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben és védje a fogyasztók jogait.

Kiemelte továbbá, hogy ha a gyengébb felek tömegeinek súlyos válsághelyzete folytán az alapvető jogaik kerülnek veszélybe, ezek védelme az állam (és minden hatalmi ág) – jogállamiságból és a jogbiztonságból eredő – elsőrendű kötelezettsége. Az állam ilyen jellegű „beavatkozása” hiányában ugyanis a kiszolgáltatott helyzetben lévő adósok alapjogainak, végső soron emberi méltósághoz való joguknak a sérelme visszafordíthatatlanul bekövetkezne.

3. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése értelmében Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alkotmánybíróság már igen hamar kiterjesztette a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a jogrendszer egészére, ideértve azokat a jogokat is, amelyek nem tartoznak az emberi jogok körébe. Ebben az esetben mindazonáltal a megkülönböztetés mércéje nem a szükségesség és arányosság, hanem pusztán a korlátozás célszerűsége, azaz az önkényesség hiánya. [61/1991. (XI.20.) AB határozat].

Mindezt megerősítette az Alkotmánybíróság a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatában, amelyben a korábbi gyakorlatára építve kiemelte, hogy az egyenlőséggel kapcsolatos gyakorlata szerint az azonos szabályozási koncepción belül adott, homogén csoportra nézve eltérő szabályozás a diszkrimináció tilalmába ütközik, kivéve, ha az eltérésnek ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka van, azaz nem önkényes. Az alkotmánybírósági gyakorlat szerint nem tekinthető viszont hátrányos megkülönböztetésnek, ha a jogi szabályozás különböző tulajdonságokkal bíró alanyi körre eltérő rendelkezéseket állapít meg, mert alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható – azonos csoportba tartozó – személyi körben lehetséges.

4. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék”. Ez a rendelkezés rendszertanilag is, tartalmában is elkülönül a polgári és büntető ügyek tisztességes intézésétől, amelyet az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése rögzít. A „tisztességes” kifejezés túlmutat a szabályszerűségen, a jogszabályok szövegének betartásán. A tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, melyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni [6/1998 (III. 11.) AB határozat]. A tisztességes eljárás követelménye tehát akkor érvényesül, ha az ügyfelek a jogaikról és kötelezettségeikről, az igénybe vehető kedvezményekről kérésükre megfelelő időben szakszerű, pontos tájékoztatást kapnak.

III. Az ügy érdemében

I. A forintosítási törvény 1. §-a szerint a forintosítás a deviza és deviza alapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződésekkel és az ingatlanra vonatkozó pénzügyi lízingszerződéssel rendelkező magánszemélyekre vonatkozik, akiknek a kölcsönszerződése 2015. február 1. napján még nem szűnt meg, a törvény hatályba lépésekor (2014. december 6. napján) még fennálló, de már felmondott kölcsönszerződésből eredő késedelmes követelésként még nyilvántartott tartozása van. A forintosítási törvény 3. § (1) bekezdése alapján a fogyasztói kölcsönszerződések a törvény erejénél fogva módosulnak.

II. Az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdésének második mondata leszögezi, hogy *Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.* Az Alaptörvény rendszerében a fogyasztók jogainak védelme az állam alkotmányos kötelezettsége. Az államnak e kötelezettsége – az Alaptörvényben szereplő alkotmányos értékek figyelembevételével – a fogyasztók érdekeit védő, az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben fellépő intézményrendszer létrehozására és fenntartására, továbbá a fogyasztók jogait biztosító jogszabályok megalkotására vonatkozik. Az állami beavatkozással, kivételes jogalkotói intervencióval kapcsolatban az Alkotmánybíróság több olyan megállapítást is tett, amely elvi szinten ma is irányadó.

Az Alkotmánybíróság visszatérő gyakorlata szerint *az állam beavatkozási lehetősége nem parttalan*, ugyanis az Alaptörvényből levezethetőek olyan garanciák, amelyeknek az állami beavatkozás kapcsán is érvényesülniük kell. Az állami beavatkozás alkotmányossági feltételeit lényegében az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata fejlesztette ki a tartós jogviszonyok jogszabályi átalakíthatósága céljából.

Az Alkotmánybíróság többek között a 66/1995. (XI. 24.) AB határozatában vizsgálta az állami beavatkozás alkotmányossági feltételét, és megállapította, hogy ez a feltétel akkor áll fenn, ha *„a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előrelátható, továbbá, ha az túlmegy a normális változás kockázatán. A jogszabályi beavatkozásnak pedig további feltétele, hogy a lényeges körülményváltozás társadalmi méretű legyen, vagyis a szerződések nagy tömegét érintse.*

A törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény.”

Az Alkotmánybíróság a hosszú távra szóló szerződésekkel kapcsolatban a 32/1991. (VI. 6.) AB határozatában a következőket állapította meg. *„Minden olyan szerződés, amelyet a szerződés megkötését követően nem rögtön teljesítenek, bizonyos fokú kockázatot jelent a felek számára. A szerződéskötést követően ugyanis olyan változások állhatnak be, amelyek eredményeként a szerződés gazdasági egyensúlya teljesen felborulhat, de legalábbis jelentős aránytalanságok következhetnek be. Ha ezeket a szerződő felek megállapodásukkal, szerződésmódosításukkal nem tudják rendezni, ezek kiküszöbölése ugyancsak a szerződésekbe történő beavatkozást teheti szükségessé. A beavatkozás történhet bírói úton és történhet törvényi vagy rendeleti úton is. A bíróság feladata egy-egy konkrét szerződés megbomlott egyensúlyát helyreállítani. A társadalmi méretű változásoknak a szerződések nagy tömegét azonosan érintő következményeit azonban az egyes peres eljárások keretei között nem lehet célszerűen megoldani, itt már indokolt, hogy a törvényhozás dolgozzon ki általános megoldást.”*

Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata alapján tehát az állam jogalkotói beavatkozása csak kivételes lehet, amivel csak különleges feltételek fennállása esetén élhet. Ezek a feltételek a következők: (1) a körülményeknek a szerződést követően beállott, ésszerűen előre nem látható, olyan mértékű megváltozása, amely (2) a szerződés változatlan tartalommal való fenntartása mellett valamelyik fél lényeges érdekét súlyosan sérti, és (3) az előbbiek szerint előállott helyzet társadalmi méretű, azaz a szerződéses felek nagy tömegét érinti.

A jogalkotói fellépés alkotmányosságával összefüggésben tehát rá kell mutatni: az állam az ország általános deviza-eladósodottsága miatt, az árfolyam-ingadozásból eredő bizonytalanság és ebből adódóan a devizaadósok jelentős számának nehéz helyzetbe kerülése érdekében kényszerült beavatkozásra az adósok megóvása valamint, az országot fenyegető jelentős anyagi és szociális károk elkerülése céljából. A forintosítási törvény lényegében a társadalom széles rétegét érintő igen jelentős, egyben kivételes és súlyos helyzetre reagált, mely a legszenzitívebb fogyasztói kör esetében avatkozott be. *Mindebből pedig az következik, hogy a törvényalkotói beavatkozás alkotmányos feltételei a forintosítási törvény tekintetében teljesültek.*

III. Az árfolyamgátba belépett adósok az elmúlt évek kiszámíthatatlan árfolyam-ingadozásaitól védve voltak, emellett a törlesztési terheik is mérséklődtek, átláthatóvá és tervezhetővé váltak. Az árfolyamgát törvény a svájci frank esetében 180 HUF/CHF, az euró esetében 250 HUF/EUR, japán jen esetében 2,5 HUF/JPY árfolyamon rögzítette az árfolyamot. Az adóst az árfolyamrögzítés esetén csak a hitele tőkerészének árfolyam-különbözete terheli. A kamatfizetésre vonatkozó árfolyam-különbözet fizetése az államot terheli. Továbbá annak érdekében, hogy a túl magasra szökő árfolyam további terhet ne jelentsen, svájci frank esetében 270 HUF/CHF, euró esetében 340 HUF/EUR, valamint japán jen esetében 3,3 HUF/JPY összegű legmagasabb devizaárfolyam is rögzítésre került, amely felett az árfolyamgátba belépett adós gyűjtőszámla hitelének egyenlege sem növekszik tovább. A tényleges és a rögzített árfolyamon számolt törlesztőrészek közötti különbséget az árfolyamrögzítés időszakában ún. gyűjtőszámlán tartják nyilván a hitelintézetek, amelyre vonatkozóan az intézmények gyűjtőszámlahitel keretszerződést kötöttek az adóssal. A rögzített árfolyamon történő törlesztés maximálisan 5 év (60 hónap) lehetett.

IV. A rögzítés periódusának megszűnését követően a havi fizetési kötelezettség két részből tevődik össze: az egyik a devizahitel-szerződés törlesztése, mely újra piaci árfolyamon történt volna, a másik a gyűjtőszámlahitelkeret-szerződésből eredő fizetési kötelezettség, mely abban az esetben áll fenn, ha a gyűjtőszámlán tartozás halmozódott fel a rögzítés időszaka alatt.

A forintosítási törvény az árfolyamgáttal érintett fogyasztói jelzálogkölcönszerződések fentiekben bemutatott sajátosságaira tekintettel speciális rendelkezéseket tartalmaz e szerződések vonatkozásában.

Az árfolyamgáttal érintett fogyasztók lényegében a következő lehetőségek közül választhatnak: (a) kérhetik a forintosítás *mellőzését*, (b) a forintosítás esetén az árfolyamgát törvény szerinti rögzített árfolyam alkalmazási időszakának kezdő időpontjától számított 60. hónapig (azaz az árfolyamgát eredeti záró időpontjáig) árfolyamgát törvény szerinti *mérsékelt törlesztési terhet vállalhatnak*, (c) a forintosítás esetén az adósnak lehetősége van arra is, hogy a 60 hónapos időszak alatt *magasabb – forintosítási törvény szerinti – törlesztőrészlet fizetését vállalja*.

a) A forintosítási törvény 12. § (3) bekezdése szerint a forintosítás mellőzésére csak nagyon szigorú feltételek esetén van lehetősége az adósnak, e feltételek a következők: a várható törlesztő részletet meghaladó összegű rendszeres jövedelme van az MNB által jegyzett devizanemben, tehát aki devizában kapja a fizetését s az meghaladja a törlesztő részletet; vagy aki megfelel a jövedelemarányos törlesztő részlet szabályzásának, vagyis CHF alapú hitel esetén az akinek nem éri el a törlesztőrészlete a nettó jövedelme 10-400 ezer Ft-os jövedelem esetén 15%-át; vagy akinek a futamideje 2020 december 31-ig lejár, VAGY akinek a forintosítás miatt megnőne a kamatszintje.

A forintosítási törvény hivatkozott rendelkezése az árfolyamgáttal érintett fogyasztók esetén a *forintosítás mellőzésének* további speciális feltételeként határozza meg azt, hogy a fogyasztó a pénzügyi intézménynek írásban köteles nyilatkozni annak tudomásulvételéről, hogy a pénzügyi intézmény a fordulónaptól kezdődően nem biztosítja az általa alkalmazott törlesztési árfolyam és az árfolyamgát törvényben meghatározott rögzített árfolyam közötti különbség forintösszegét az árfolyamgát törvény szerinti gyűjtőszámlahitelből történő folyósítással.

A fentiekből az következik, hogy az árfolyamgáttal érintett adósnak tehát nincs arra lehetősége, hogy a forintra átváltás mellőzését követően – amennyiben a mellőzés valamely feltételének megfelel – változatlanul éljen a rögzített árfolyam és a pénzügyi intézmény által alkalmazott árfolyam gyűjtőszámlahitelből történő folyósításával. Amennyiben tehát a forintosítás mellőzését kéri az adós és a mellőzés feltételének megfelel, az árfolyamgát megszűnése miatt *törlesztőrészlete a fentiekből következően piaci árfolyamnak megfelelően növekedni fog*.

b) A forintosítási törvény 18. § (2) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy az *árfolyamgáttal és a forintosítással egyaránt érintett fogyasztói kölcsönszerződés esetében* a 2015. február hónapban esedékes törlesztőrészlettől kezdve az árfolyamgát törvényben meghatározott, rögzített árfolyam alkalmazási időszakának kezdő időpontjától számított 60. hónapban esedékes törlesztőrészletig *a mérsékelt törlesztési teher fennmaradjon*. A jogszabályhely értelmében a törlesztőrészlet a fenti időszakban – a kamatváltozásból eredő törlesztőrészlet-növekedés, valamint az életbiztosítási vagy lakás-előtakarékossági szerződéssel kombinált fogyasztói kölcsönszerződés esetén a szerződésből eredő törlesztőrészlet-növekedés kivételével – nem haladhatja meg a 2015 januárjában esedékes, tehát az árfolyamgát törvényben meghatározott rögzített árfolyam alkalmazásával megállapított törlesztőrészletet.

Az árfolyamgáttal érintett fogyasztói kölcsönszerződések esetében a fogyasztók fennálló tartozása az elszámolás eredményeképpen összességében csökkeni fog, a gyűjtőszámlahitel tartozás pedig – tekintettel arra, hogy az elszámolási törvény 12. § (1) bekezdése szerint a lejárt tartozásokat követően elsődlegesen annak javára kell elszámolni a tisztességtelen kamatemelésből származó fogyasztói követelést – a fogyasztók túlnyomó részénél megszűnik.

Ha az árfolyamgáttal érintett adós esetében az elszámolást követően is maradna gyűjtőszámlahitel- tartozása, annak gyűjtőszámlája nem fog megszűnni ugyan, de a gyűjtőszámlán – az árfolyamgát törvényben meghatározott, a gyűjtőszámlahitel terhére felszámolható kamat kivételével – nem halmozódik további összeg [forintosítási törvény 18. § (3) bekezdés], a 60. hónap lejárta után az esetleges különbözet ezután magához az eredeti hitelhez lesz hozzáírva. *A mérsékelt törlesztési terhet választó adósok esetében a 60. hónap–* tehát az árfolyamgát törvény szerinti rögzített árfolyam alkalmazási időszakának – *lejártát követően a törlesztőrészlet nőni fog, tekintettel arra, hogy a forintosítási törvény valamint árfolyamgát törvény eltérő árfolyamon rögzített az egyes devizákat.*

A 60. hónap lejárta után *sem emelkedhet meg korlátlanul az árfolyamgátba belépett adósok törlesztőrészlete; a forintosítási törvény 18. § (4) bekezdése ugyanis akként rendelkezik, hogy a fogyasztói kölcsönszerződés hátralévő futamidejét úgy kell megállapítania, hogy az árfolyamgát törvényben meghatározott, rögzített árfolyam alkalmazási időszakának kezdő időpontjától számított 60. hónapot követően esedékes törlesztőrészletek nem haladhatják meg a 60. hónapban esedékes törlesztőrészlet 115 százalékát, vagy ha ez a mérték nem biztosítható, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb mértékű törlesztőrészletet. Ez lényegében annyit jelent, hogy annak érdekében, hogy az adós törlesztőrészlete ne emelkedhessen korlátlanul, a 60. hónap lejárta után a futamidő hosszabbítására lesz szükség.*

c) Az árfolyamgáttal és forintosítással egyaránt érintett adósok a forintosítás mellözése, a mérsékelt törlesztési teher fenntartása helyett dönthetnek úgy is, hogy a 60 hónapos időszak alatt az árfolyamgátba való belépés esetén alkalmazott törlesztőrészletnél *magasabb törlesztőrészlet fizetését vállalják* [forintosítási törvény 18. § (6) bekezdés]. *E döntés természetesen az adós törlesztőrészletének emelkedését fogja eredményezni, ugyanakkor ezzel elejét veheti a futamidő kitolódásának, illetve kiegyensúlyozottabbá válhat a 60. hónapig és azt követően fennálló törlesztési terhe.*

A fenti szabályozásból is jól látszik, hogy *az adósok törlesztőrészletének emelkedésével az árfolyamgáttal érintett fogyasztók esetében kifejezetten számolt a jogalkotó, melyet alátámaszt az is, hogy a forintosítási törvény speciális szabályokat teremtett az árfolyamgátba belépett fogyasztók esetében. E speciális szabályok kapcsán kérdésként merült fel, hogy az árfolyamgátba belépett adósok megkülönböztetése felvett-e alkotmányossági problémákat. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépését követően a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatában is megerősítette azt a korábbi gyakorlatot, mely szerint a diszkrimináció tilalma és az általános egyenlőségi szabály önálló tilalom, illetve alapjog, de nem önmagában alkalmazandó szabály, mivel csak valamely norma által biztosított joggal vagy előírt kötelezettséggel, illetve egyedi intézkedéssel összefüggésben értelmezhetők az abból eredő követelmények. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában akkor alaptörvény-ellenes a megkülönböztetés, ha a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indoka, vagyis önkényes. Az önkényes, ésszerű indok nélküli megkülönböztetés – végső soron – az emberi méltóság alapjogát sérti, mert ilyen esetben a jogalkotó bizonyosan nem kezelte az érintetteket azonos méltóságú személyként, s nem értékelte mindegyikük szempontjait azonos körülményekkel, figyelemmel és méltányossággal.*

Az árfolyamgát törvény indokolása szerint a „törvény elősegíti a korábbi időszak devizakölcsönzése következtében kialakult társadalmi szintű probléma kezelését, az egyes devizák jelentős árfolyam-ingadozási hatásának átmeneti tompítását és ezzel a devizakölcsönnel rendelkezők helyzetének kiszámíthatóbbá tételét.” Az árfolyamgát konstrukció lényegében csak egyfajta átmeneti megoldást nyújtott az adósok számára, tekintettel arra, hogy átmeneti ideig biztosította a fogyasztók törlesztési terheinek csökkenését.

Az árfolyamgát konstrukció átmeneti jellegét támasztja alá az is, hogy az árfolyamgát törvényben meghatározott rögzített árfolyam alkalmazási időszakának lezárultával a fogyasztók törlesztési terhei – számottevően – növekedtek volna, tekintve, hogy a konstrukció szerint a devizakölcsön törlesztése a törvény szerinti 60 hónapos időszakot követően már nem a rögzített, hanem – az aktuális – piaci árfolyamon történt volna, továbbá a gyűjtőszámla hitelből eredő tartozás törlesztését is meg kellett volna kezdenie az adósnak.

Mindezekre tekintettel az árfolyamgát speciális, ideiglenes konstrukciója, továbbá a forintosítási törvény fentiekben ismertetett speciális rendelkezései alkotmányosan elfogadható ésszerű indokául szolgálnak az árfolyamgátba belépett fogyasztók megkülönböztetésének, tekintettel arra, hogy-e speciális szabályok teremtik meg annak lehetőségét, hogy árfolyam-ingadozásból eredő bizonytalanság az árfolyamgátba belépett fogyasztók esetében is hosszú távon, az árfolyamgát időszakán túlmutatóan is megszűnjön.

V. Mindazonáltal az, hogy az árfolyamgátat választó adósok számára kedvezőbb-e az önként vállalt magasabb törlesztőrészlet megfizetése, igen nehéz döntés elé állítja a fogyasztót. Az árfolyamgát törvény szerinti mérsékelt törlesztési teher nyilvánvalóan a futamidő meghosszabbításával jár, melynek következményeként a fizetendő hiteldíj is növekedni fog, amennyiben az adós jövedelmi viszonyai lehetőséget biztosítanak a magasabb törlesztő részlet megfizetésére, és a tartozás mielőbbi visszafizetése a cél, úgy nyilvánvalóan mérlegelni kell a 18. § (4) bekezdésben foglalt lehetőséget. E komoly kérdés eldöntéséhez természetesen az szükséges, hogy az adós minden releváns információval rendelkezzen annak érdekében, hogy az egyedi körülmények együttes mérlegelésével a számára legkedvezőbb döntést tudja meghozni.

A forintosítással érintett fogyasztók részére nyújtandó tájékoztatás szabályait a forintosítási törvény 5. §-a és az 58/2014. (XII. 17.) MNB rendelet 1. melléklete tartalmazza. A forintosítási törvény 5. §-a alapján a pénzügyi intézmény az elszámolás közlésével együtt, tértivevényes levélben köteles megküldeni a fogyasztó számára a fogyasztói kölcsönszerződés forintosítási törvényben előírtak szerint módosuló rendelkezéseinek szövegét és ehhez mellékelnie kell a szerződésmódosulás lényegi elemeiről készített, 58/2014. (XII. 17.) MNB rendeletben meghatározott követelményeknek megfelelő összefoglalót, a fordulónaptól hátralévő futamidőben esedékes törlesztőrészleteket tartalmazó törlesztési táblázatot, a forintosítási törvényben biztosított felmondási jogra, valamint a forintosítás mellőzésének lehetőségére és feltételeire vonatkozó figyelemfelhívást, továbbá ehhez kapcsolódóan a jövedelemarányos törlesztőrészlet-mutató számításához szükséges, fogyasztó részéről csatolandó iratok jegyzékét, végül az elszámolás és forintosítás következtében felmerülő adattovábbításra vonatkozó-tájékoztatást.

A fogyasztók tájékoztatásával összefüggésben megvizsgáltam a Magyar Nemzeti Bank, valamint szűrőpróba szerűen nyolc hazai bank honlapját, és az azokon elhelyezett forintosításra, és azon belül is kifejezetten az árfolyamgáttal érintett adósokra vonatkozó tájékoztató anyagokra fókuszáltam.

Bank	Árfolyamgáttal érintett ügyfelekre vonatkozó információk
Magyar Nemzeti Bank	A Pénzügyi Navigátor – Elszámolási és forintosítási tudnivalók című tájékoztató anyag ² az elszámolásra valamint a forintosításra vonatkozóan tartalmaz általános információkat. <i>Az árfolyamgátas ügyfelekre vonatkozó speciális szabályokat nem tartalmazza.</i>
	A Pénzügyi Navigátor – Elszámolási és forintosítási tudnivalók című tájékoztató anyag az árfolyamgátas ügyfelekre vonatkozó részletesebb információk érdekében az érdeklődőket „Kérdések és válaszok az elszámolással kapcsolatban” ³ felületre irányítja át. <i>Az árfolyamgáttal érintett ügyfelek, e felületen csupán az árfolyamrészből és a kamatemelésből eredő túlfizetés rendezésével kapcsolatban informálódhat.</i>

² https://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/elszamolas_forintositas

³ http://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/elszamolas_forintositas/gyik_elszamolas.html

	Milyen elszámolási szabályok vonatkoznak az árfolyamgátás ügyfelekre? című videóban ⁴ a Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központ igazgatója, Szabó József Attila ad tájékoztatást az árfolyamgáttal érintett adósokra vonatkozó speciális szabályokra vonatkozóan, azonban <i>a videóból praktikus, az árfolyamgátat választó adósok számára kedvezőbb döntés meghozatalához szükséges információkat nem tartalmazza.</i>
OTP Bank	A bank honlapján a „kérdése van?” felületen ⁵ az árfolyamgáttal érintett ügyfelek tájékoztatást kaphatnak a gyűjtőszámlára vonatkozóan, valamint a mérsékelt törlesztési teher vállalása esetén a futamidő hosszabbításra vonatkozóan. <i>A honlap nem tartalmaz információt arra vonatkozóan, hogy amennyiben az adós jövedelmi viszonyai lehetőséget biztosítanak magasabb törlesztő részletet megfizetését is vállalhatja.</i>
ERSTE Bank	A bank honlapján található két videó ⁶ általánosságban tájékoztatja a fogyasztókat a forintosításra, valamint az elszámolásra vonatkozóan. Hasznos információkat tartalmaz továbbá az elszámolási dokumentumok értelmezésével kapcsolatban, azonban az <i>árfolyamgáttal érintett ügyfelekre vonatkozó speciális szabályokra nem tér ki a tájékoztató anyag.</i>
Budapest Bank	A bank honlapján is találhatóak tájékoztató anyagok, az elszámolásra valamint a forintosításra vonatkozóan. Árfolyamgátás vagyok, velem mi a helyzet? ⁷ című kérdésre adott tájékoztatás kitér ugyan arra, hogy az árfolyamgáttal érintett fogyasztó „bármikor tehet olyan nyilatkozatot, hogy nem szeretne élni ezzel a lehetőséggel, és vállalja a magasabb törlesztőrészlet megfizetését, így a futamidő csökkentését.” azonban nem nyújt segítséget az adósoknak abban, hogy e döntés érdekében milyen szempontokat célszerű mérlegelnie.
CITI Bank	A honlap ⁸ a Magyar Nemzeti Bank honlapjára irányítja az ügyfeleket.
Raiffeisen Bank	A honlap ⁹ a Magyar Nemzeti Bank honlapjára irányítja az ügyfeleket.
CIB Bank	A honlap ¹⁰ a Magyar Nemzeti Bank honlapjára irányítja az ügyfeleket.
FHB Bank	<i>Az árfolyamgáttal érintett ügyfelek, a bank honlapján¹¹ csupán az árfolyamrésből és a kamatemelésből eredő túlfizetés rendezésével kapcsolatban informálódhatnak.</i>
K&H Bank	A bank honlapján ¹² az árfolyamgáttal érintett ügyfelek tájékoztatást kaphatnak elszámolás miatt visszajáró fogyasztói követelés összegének elszámolásának sorrendjéről, valamint arról, hogy az árfolyamrögzítésből hátralévő időszak végéig a 2015. januárjában felszámított törlesztőrészlet, mint felső korlátként szolgál, és hogy e fölé kizárólag a jogszabály alapján meghatározott, új kamatmérték növekedése miatt nőhet a havi törlesztőteher. <i>A tájékoztató anyag azonban nem tartalmaz információt arra vonatkozóan, hogy az ügyfél tehet olyan nyilatkozatot, hogy vállalja a magasabb törlesztőrészlet megfizetését, így a futamidő csökkentését, nem nyújt továbbá segítséget az adósoknak e döntés érdekében milyen szempontokat célszerű mérlegelnie</i>

A vizsgálattal érintett bankok honlapjai sok esetben hasznos információt tartalmaznak az ügyfelek, adósok számára a forintosítással kapcsolatban. Megjegyzendő azonban, hogy az árfolyamgáttal érintett adósok azzal kapcsolatban, hogy lehetőségük van-e, és hogy kedvezőbb-e számukra az önként vállalt magasabb törlesztőrészlet megfizetése, avagy az árfolyamgát törvény szerinti mérsékelt törlesztési teher a futamidő meghosszabbításával jár a vizsgált honlapok nem vagy nem teljeskörűen tartalmaztak információkat.

⁴ https://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/elszamolas_forintositas/9_video.html

⁵ <https://www.otpelszamolas.hu/Kerdések#ERINTETT>

⁶ <https://www.erstebank.hu/extras/forintositas/video.html>

⁷ http://www.budapestbank.hu/info/elszamolas_es_forintositas/?c=jelzaloghitel

⁸ https://www.citibank.hu/gcb/Lakossagi_ugyfelek/hungary/Altalanos_informaciok/elszamolasi_es_forintositasi_informaciok.htm

⁹ <https://www.raiffeisen.hu/maganszemely/hitelek/elszamolasi-es-forintositasi-informaciok>

¹⁰ http://www.cib.hu/cib_csoport/cib_bank/elszamolasi

¹¹ https://www.fhb.hu/maganszemelyek/Fontos-tudnivalok/Elszamolasi-es-forintositasi-informaciok/Gyakran_Ismetelt_Kerdések

¹² https://www.kh.hu/publish/kh/hu/lakossag/elszamolasi_es_forintositasi_informaciok.html

A jogállamiság megvalósulásának és az abból levezethető tisztességes eljárás követelményének elengedhetetlen feltétele, hogy az érintettek ténylegesen tájékozódhassanak arról, hogy a jogszabályok milyen magatartás tanúsítására kötelezik, illetve milyen jogosultságok, kedvezmények illetik meg őket a vonatkozó jogi normák alapján. Mindez különösen is igaz forintosítással kapcsolatban, ahol az ügyfelek csak több jogszabály, bonyolult jogi megfogalmazás értelmezése útján tájékozódhatnak jogaikról és kötelezettségeikről. Erre tekintettel megállapítható, hogy az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében rögzített alapjog érvényesülése szükségszerűvé teszi, hogy az állam, e körben különösen a Magyar Nemzeti Bank honlapja mindenekelőtt pontos, hasznos tájékoztatást tartalmazzon a forintosítással érintett adósok, és kiemelten az árfolyamgáttal érintett fogyasztók számára. .

VI. Összességében megállapítható, hogy a forintosítási törvény az ország pénzügyi közvetítőrendszerének stabilitását segíti elő, továbbá megszünteti a lakossági jelzálog-hitelszerződésekben az adósokat egyoldalúan terhelő árfolyamkockázatot. Vítathatatlan tény tehát, hogy a forintosítási törvény lényegében megszünteti az árfolyam-ingadozásból eredő bizonytalanságot, kiszámítható feltételeket biztosít az adósok számára a tartozás további visszafizetése során, azonban a bajba jutott, fizetéseképtelenné vált adósok helyzetén a fizetési kötelezettség tekintetében nem tud érdemi segítséget nyújtani.

Ezzel összefüggésben szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy a jogelőd állampolgári jogok biztosa már 2008-ban az OBH-4938/2008. sz. jelentésben felhívta a figyelmet a magáncsőd intézményének szükségességére, valamint több átfogó vizsgálatában (így 2010-ben a pénzügyi, 2013-ban a válság vesztesei projektek keretében) is foglalkozott a csődvédelem kérdéskörével. A biztos a csődvédelem intézményének mielőbbi bevezetését szorgalmazta annak érdekében, hogy az érdemi védelmet nyújtson a fizetéseképtelenné vált természetes személy adósok számára. Hangsúlyozta azonban azt is, hogy a szabályozás során fokozott figyelmet kell fordítani annak elkerülésére, hogy azzal bárki visszaélve csalárd módon szabadulhasson meg az őt terhelő pénzügyi kötelezettségektől. Jelezte azt is, hogy a magáncsőd nem helyettesít(het)i más, jelenleg is szabályozott és alkalmazott, a bajba jutott adósok helyzetének rendezésére irányuló megoldásokat (árfolyamgát, végtörlesztés, jogi segítségnyújtás, átütemezés, fizetési könnyítés és a forintosítás), ugyanígy – eltérő rendeltetésük miatt – ezek sem váltják ki a magánszemélyek csődvédelmére vonatkozó szabályokat.

E vizsgálat keretében is indokolt rámutatnom arra, hogy a bajba jutott adósok megsegítésére komplex, az állam, a pénzügyi szolgáltatók és a társadalom – bár eltérő mértékű és módú – együttműködésén alapuló megoldásokra van szükség. Az ombudsmani intézmény feladatköréből adódóan ezeket az intézkedéseket kizárólag alkotmányossági alapon vizsgálhatja, nem veheti át a Kormány gazdasági- és szociálpolitikai felelősségét.

Intézkedésem

A vizsgált ügyekben alapvető joggal összefüggő visszasság nem állapítható meg, ezért azzal kapcsolatban intézkedést nem teszek.

A jelentésemet azonban figyelemfelhívásnak szánom: az árfolyamgátat választó adósok számára ugyanis annak eldöntése, hogy kedvezőbb-e számukra az önként vállalt magasabb törlesztőrészlet megfizetése, igen nehéz döntés elé állítja a fogyasztókat. Az árfolyamgát törvény szerinti mérsékelt törlesztési teher nyilvánvalóan a futamidő meghosszabbításával jár, melynek következményeként a fizetendő hiteldíj is növekedni fog, amennyiben az adós jövedelmi viszonyai lehetőséget biztosítanak a magasabb törlesztő részlet megfizetésére, és a tartozás mielőbbi visszafizetése a cél, úgy nyilvánvalóan mérlegelni kell a 18. § (4) bekezdésben foglalt – magasabb törlesztőteher viselésének – lehetőséget.

E komoly kérdés eldöntéséhez az szükséges, hogy az adós minden releváns információval rendelkezzen annak érdekében, hogy az egyedi körülmények együttes mérlegelésével a számára legkedvezőbb döntést tudja meghozni.

Mindezek alapján *felkérem a Magyar Nemzeti Bank elnökét*, hogy az árfolyamgáttal és a forintosítással egyaránt érintett adósok számára e döntés megfontolt és átgondolt meghozatala érdekében hasznos, pontos és praktikus tájékoztató anyagok saját, illetve a felügyelete alá tartozó pénzügyi intézmények honlapján történő elhelyezésével segítse a fogyasztókat.

Fenntartom ugyanakkor a korábbi ombudsmani jelentésekben megfogalmazott javaslatot, és *felkérem az igazságügyi minisztert*, hogy – más érintett tárcákkal együttműködve – vizsgálja meg a magánszemélyek csődvédelméről rendelkező törvényi szabályozás megalkotásának lehetőségét.

Budapest, 2015. május

Székely László sk.